

**Cinematograful balcanic dincolo de stereotipuri (recenzie)
Ghergana DONCEVA. Cinematograful balcanic dincolo de
stereotipuri/ Гергана ДОНЧЕВА. За киното на Балканите
и познатите стереотипи. Sofia: Tendril, 2025. – 335 p.: 26
ilustrații alb/negru și color. ISBN 978-619-7812-03-9**

Ghergana Donceva este cercetător la Institutul de Balcanistică și Tracologie al Academiei Bulgare de Științe și profesor asociat la aceeași instituție. Alături de subsemnatul, Nevena Daković și Dina Iordanova s-a preocupat în mod constant de cinematografia și cultura balcanică, dar și de imagologie, cinematograful din perioada comunistă și post-comunistă, migrație și globalizare. Ne-a fost oaspete la Divan Film Festival la Cetate în 2017 și a publicat studiul prezentat la simpozionul găzduit atunci, “Is It Possible a Gay Parade in the Balkans?” (referitoare la comedia *Parada* din 2011 a lui Srđan Dragojević) în volumul *The Comedy of the Balkans* (2018) pe care l-am coordonat. Studiile ei s-au concretizat și în două volume monografice interesante: *Imagina Balcanilor în filmele balcanice și occidentale: strategii de reprezentare* (2010, în limba bulgară) și *Festivalul de Film de la Salonic: Istorie, Provocări și Metamorfoze* (2018, în limba bulgară).

Volumul de față valorifică studii din ultimii 20 de ani și propune câteva abordări teoretice noi, dar și capitole dedicate unor aspecte tematice. Astfel, un prim capitol analizează în ce măsură figurile balcanice din filmele balcanice constituie o autoreprezentare, urmează apoi reprezentarea americanilor, Sulina și Europolis (!), Noul Val Românesc după 10 ani, psihiatria și conducătorii comuniști în cinematograful bulgar, cineastul Hristo Ganev, micile cinematografii din Europa, un capitol dedicat reflectării în presa de cinema, o comparație între cinematograful bulgar și cel croat, motivul imposibilei întoarceri la Theo Angelopoulos, capitole dedicate lui Kazantzakis și Smaragdis, filmului turcesc, lui Nuri Bilge Ceylan și Kemal Mustafa Atatürk, și nu în ultimul rând migrației în Balcani. Capitolul Europolis se referă la statutul de porto franco (între 1870- 1931) al portului Sulina, la romanul *Europolis* (1933) al lui Jean Bart (Eugeniu P. Botez, 1874- 1933), care evocă farmecul oriental și cosmopolit al orașului de la vărsarea Dunării în mare în acea perioadă, ca și începutul decăderii sale. Romanul a fost ecranizat de Paul Călinescu în 1961 sub titlul *Porto-Franco* (1961). Îi putem adăuga chiar și road-movie-ul *Europolis* (2010, Cornel Gheorghiu). Mai recent, orașul cu canale în loc de străzi și clădiri frumoase, dar părăsite a fost evocat de două documentare: *Porto Franco* (2000) al Ancăi Damian și *Europolis, orașul din Deltă (Evropolis, grădăt ot Deltata, 2000, Bulgaria, Kostadin Bonev)*.

Ghergana Donceva ne convinge că balcanismul cinematografic s-a îmbogățit în timp deopotrivă cu noi aspecte exotice mai profunde sau cum spunea Aleksandăr Kiosev în 2011 cu o „metaforă auto-colonizatoare”, dar mai ales cu filme și cinești care domină festivalurile internaționale nu prin exotism, ci prin valori inconstestabile (Angelopoulos, Ceylan, Noul Val Românesc, Lanthimos și nu numai). Ei nu mai se afirmă arătând altceva, ci impune viziuni asupra lumii din peninsula care până de curând îi pune pe intelectualii locali în inferioritate.

Marian ȚUȚUI